

Markó Róbert

Kortalan kriminálrituálé

SZOPHOKLÉSZ – JON FOSSE: OIDIPUSZ KIRÁLY

tani a nézőt. (Amellett, hogy Fodor Viola díszlete látványműnek sem utolsó.)

A produkció azonban nem szorítkozik pusztán szöveg-párhuzamokra, áthallásokra. Rusznyák egyértelműsíti, hogy nemcsak velünk, de rólunk is beszél: mi vagyunk a thébai nép, a kar egy-egy tagja közöttünk ül; a nézőtérrel érkezik (és oda is tér vissza) „majdnem civilben” Teiresziasz és a két pásztor, aki hajdan Oidipuszt dajkálta. A Remete Kriszta tervezte „majdnem civil” jelmezekből jut a történetben hagyományosan főszerepet játszóknak, Oidipusznak, Iokaszténak és Kreónnak is: hármójuk szinte egyforma fekete ruháját egy-egy hosszú, szükség és szándék szerint be-, ki-, le-, fel-, meg-, el-, átcsavarható, rozsdabarna paszomány egészíti ki. A mindent – hol szavakkal, hol egy-egy csengő, síp megszólaltatásával, hol pusztán mimikával – végigkommentáló, az arénaszerű tér legalján helyet kapó kar úgy nézi-hallgatja az Oidipusz-krimet, mintha valami tévéadást, avval a furcsa különbséggel, hogy a játékos annak érzékeltetésére is képesek: az ő bőrükre megy a játék. Szinte főszerep a karvezetőé, Gyuricza Istváné (legalábbis megütközik az ember kaposvári plakáton Gyuricza neve mellett ezt a két betűt látva: m. v.), ő a nép –

Znamenák István (Kreón) és Csapó Virág (Iokaszté)

mikroporttal megsegített, tehát amolyan hivatalos – hangja, rituális szóvivő, homlokára erősített kis hanggal sugároz hatalmas tekintélyt.

A minimálisra redukált cselekmény hagyományos értelemben vett alakításokra – a végig színen lévő

Oidipusz és talán Iokaszté kivételével – szinte nem is ad lehetőséget, sokkal inkább karakterek, lelkiállapotok, tulajdonság(halmaz)ok felvillantására. Kovács Zsolt Teiresziasza az egyetlen valódi látó, aki azonban – milyen a sors! – vak, a mindentudást mintázza meg; s ez önmaga számára kevésbé áldás, mint inkább átok. Znamenák István Kreónja hazáját a személyes érzelmek fölé helyezi, de leplezhetetlen kéjjel emeli nyakába Oidipusz száműzetésekor a királyi hatalmat jelképező pajzsot.

Kocsis Pál Oidipusza a robusztus, ereje és népszerűsége teljében lévő hérosz-király képéből indítja a figurát, hogy aztán mindjobban kétségbeessen a saját (akaratlan!) bűneivel való szembesüléstől. (Gyönyörű kép, amikor a kezdetben düllédő mellkassal regnáló király a színen apró léptekkel, mint egy rajzfilmfigura kergeti körbe-körbe a raportra a palotába hívott pázsört.) Egyszer csak elegáns ruhája is kibomlik, és hiába próbálja a fejedelmi pajzsot nyakába akasztva visszarángatni magát méltóságos tartásába, már képtelen rá. Kocsis Oidipuszát az hitelesíti, hogy tragédiáját nem kifelé és külsődleges eszközökkel mutatja meg, nem a hatalom elvesztésétől való rettegésből bontja ki, hanem befelé éli meg – itt Oidipusz igaz ember, aki saját tisztaságában csalódik meg. Csapó Virág Iokasztéja kezdetben, egyetlen pillanatig talán a probléma elmismásolására is gondol, de hamar kiderül, hogy a királyné figurájának emberi kvalitásai nem kisebbek a királyéinál: együtt és egymás mellett járnak be az öngyűlölethez, önbüntetéshez, önmegsemmisítéshez vezető nehéz utat. Megrázó, hogy Oidipusz és Iokaszté egymás iránti szeretete-szerelme az idő és a cselekmény előrehaladtával sem csorbul – mindketten magukat okolják a tragédiáért. Iokaszté testét végül lábánál fogva felhúzzák, és hagyják a plafonról lelógni (megint a játszó istenek), fekete, hosszú ruhája a fejére hull, akár egy harang; ez alá rejtezik el Oidipusz megvakítani saját magát, akár egy repedt harangnyelv; a karvezető megcsendíti a homlokára erősített kicsike harangot, ez már nem ver félre, vidáman csilingel. Minden rendben, Thébáról tovaszállt a rontás.

**SZOPHOKLÉSZ – JON FOSSE:
OIDIPUSZ KIRÁLY**
(Csiki Gergely Színház, Kaposvár)

A szöveggönyvet Jon Fosse átdolgozása alapján fordította Kriszta Csilla Mária. **Díszlet:** Fodor Viola. **Jelmez:** Remete Kriszta. **Zene:** Rozs Tamás. **Segédrendező:** Hatvani Mónika. **Rendező:** Rusznyák Gábor.

Szereplők: Kocsis Pál, Znamenák István, Kovács Zsolt, Csapó Virág, Szula László, Kelemen József, Gyuricza István m. v., Csonka Ibolya, Horváth Zita, Sárközi-Nagy Ilona, Tóth Eleonóra, Némedi Árpád, Nyári Oszkár, Sarkadi Kiss János, Serf Egyed.

Kolozsi László

Tamino álomba szenderül

WOLFGANG AMADEUS MOZART:
A VARÁZSFUVOLA

Sokféle *Varázsfuvolát* láttam már, de unalmasat még nem. Marton László az, aki bebizonyította, hogy e nemes dalmű Otto Jahn óta kuszának tartott története lehet álmosítóan balgatatag. És ő igazolta, hogy azoknak sem volt igazuk, akik a zenében bíztak, mondván, ennek a műnek a zenéje olyan gazdag és könnyen emészthető, hogy elviszi hátán a faramuci szüzsét. A Vígszínház nemrég leköszönt igazgatója bizonyára nem azért vitte színre Mozart és Schikaneder slágerdarabját az általa oly sokáig igazgatott intézményben, hogy övé legyen az első unalmas *Varázsfuvola*-rendezés kétes érdeme, de abból a két előadásból, amire beülhettem, sajnos nem derült ki, hogy akkor tulajdonképpen miért vállalkozott rá. A tetszetős és okos műsorfüzethez fordulhatunk eligazításért, hogy vajh mi is lehetett a rendező eredeti koncepciója, mit kívánt a darabbal elmondani, mit gondolt róla. Mivel a füzet nem utal sem az egyiptológus Jan Assmann immáron megkerülhetetlen *Varázsfuvola*-könyvére, sem H. C. Robbins Landon magyarul is olvasható, Mozart utolsó évét tárgyaló monográfiájára, valószínűleg nem foglalkoztatták Marton Lászlót sem a szabadkőműves-allúziók, sem pedig a szöveggönyv bakugrásait, az értékváltásokat megmagyarázó Assmann-mű. Ez utóbbi ugyanis megmagyarázza, miért lesz a gonoszból, Monostatos urából, Sarastróból oly hirtelen jó, és a jóból, Pamina anyjából, az Éj királynőjéből gonosz: mindez, írja Assmann, kapcsolódik a misztériumjátékokhoz – a gyors értékváltások avatták be a nézőket a misztériumba. Marton László rendezése is felfogható beavatási drámaként. De nem a természet, az ősi titkok, az ókori Egyiptom óta hagyományozódó szertartások, hanem a férfilet, a szexualitás titkaiba, annak varázslatába avatják be – egy álommal – a kissé együgyűnek